

Корнієнко Лілія Олександрівна

студентка факультету соціально-психологічної освіти та управління Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Єремєєва Ірина Анатоліївна

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин та туризму Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПРОБЛЕМИ МІЖЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ВІДНОСИН У ТЕОРІЇ СЕМЮЕЛЯ ГАНТІНГТОНА

Тривалий час цивілізаційний підхід залишається актуальним способом дослідження соціально-політичних та історичних процесів міжнародних відносин. Цивілізаційні концепції сформульовані в роботах багатьох дослідників, таких як М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі. Наприкінці ХХ століття широкого розвитку набула теорія зіткнення цивілізацій С. Гатінгтона.

За Гатінгтоном, цивілізація являє собою групи історично споріднених держав, які об'єднані в конкурентному змаганні із сусідами, у яких спільна доля, культура, мова, релігія та традиції [1, с. 302]. У своїй роботі «Зіткнення цивілізацій» дослідник поділив світ на вісім цивілізацій: ісламська, латиноамериканська, конфуціанська, африканська, індійська, православнослов'янська та західнохристиянська.

Цивілізації відрізняються за масштабами, ментальними рисами та впливом на міжнародні відносини. У межах однієї цивілізації вчений виділяє такі типи держав: провідні, країни-одиначки, розірвані, країни-учасниці та розколоті. Провідні держави – це держави, які є культурним зразком для інших у межах однієї цивілізації. Країни-одиначки – це держави, які не мають подібних до себе. Розірваними державами є ті, у яких переважає один цивілізаційний напрям, проте еліта прагне до встановлення іншого. Країни-учасниці повністю зливаються з однією цивілізацією в культурному плані. На території розколотих держав проживають групи представників різних цивілізацій. На думку Гатінгтона, держави, які перебувають у межах однієї цивілізації, мають тісніший зв'язок, аніж держави з різною цивілізаційною належністю. Взаємодія між такими державами може стати умовою як міжцивілізаційних конфліктів, так і мирних дипломатичних, економічних та культурних відносин.

Дослідник розглядав конфлікти між цивілізаціями за допомогою двох рівнів: мікрорівня та макрорівня. Конфлікти на мікрорівні виникають серед представників різних цивілізацій у межах однієї або декількох держав. Конфлікти на макрорівні найчастіше виникають між ісламським та неісламським світами. Головними засадами таких протиріч є: ідеї щодо економічної та військової могутності, культурна проблема, проблеми щодо поділу впливу та формування глобальної політики, інші.

Таким чином, Гатінгтон під час аналізу сучасного багатоетнічного поліполярного світу дійшов висновків, що ісламська та азійська цивілізації є перешкодою для реалізації прагнень західної цивілізації до світового лідерства. Він підкреслює, що внаслідок поширення західних цінностей ісламський та азійський світ вступили на стадії політичного, культурного та економічного прогресу. Проте дослідник звертає чималу увагу на видозміни культурного та економічного балансу на планеті, прояви якого виражаються через зростання культурної самосвідомості та економічної потужності декількох окремих цивілізацій. Такий поступ у розвитку цивілізацій вказує на те, що встановлення гегемонії однієї цивілізації у всьому світі – утопічна ідея, тому цивілізаціям потрібно вдатися до іншого шляху, а саме до пошуків мирної взаємодії на принципах рівноправ'я в більшості сфер діяльності людей.

1. Боярська О. А., Поплавський О. О. Цивілізаційна парадигма С. Гатінгтона та сучасна «лінія розлому» України. *Політичний вісник*. 2015. № 79. С. 301–311.

2. Єремєєва І. А. Актуальні проблеми визначення сутнісних характеристик міжнародного конфлікту. *S.P.A.C.E. / Society, Politics, Administration in Central Europe*. 2017. № 3. С. 58–61.

3. Русул О. В. Сучасні процеси цивілізаційних стосунків і концепція С. Гатінгтона. *Вісник НАУ. Серія: Філософія, Культурологія*. 2008. № 2(8). С. 91–95.

Кравцов Юрій Сергійович
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціології
Дніпровського державного
технічного університету
(м. Кам'янське, Україна)

ФІЛОСОФСЬКА КУЛЬТУРА ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Політична теорія сучасної держави склалася вперше наприкінці XVIII століття, коли вітальні славослів'я й гарячі сподівання зустріли зародження «царства розуму», яким уявлялася нова держава його першим теоретикам і прихильникам. Це був час, коли її провісники виразно відчували обтяжливе